

Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw (projekt ustawy wpisany do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD172)

Interes w odniesieniu do projektu ustawy: ochrona zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrona środowiska naturalnego przed szkodliwym wpływem promieniowania elektromagnetycznego z zakresu radiofalowego (RF EMF).

Proponowane rozwiązanie prawne: wstrzymanie wdrożenia technologii 5G dopóki niezależne badania naukowe nie dowiodą jej nieszkodliwości dla ludzi i środowiska oraz wniosek o obniżenie normy dopuszczalnego promieniowania z zakresu radiofalowego (RF EMF).

UZASADNIENIE OPINII:

Zmiany w przedmiotowych ustawach proponowane przez Ministerstwo Cyfryzacji opierają się na błędnym założeniu, iż promieniowanie elektromagnetyczne nie ma negatywnego wpływu na organizmy żywe (zob. „OSR do projektu ustawy UD172”). Postawiono tę tezę na podstawie wytycznych ICNIRP, opartego na tych wytycznych dokumentu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska z 2011 roku oraz raportu „Pilotażowe badania i analizy dotyczące dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych (PEM)” przygotowanego przez Instytut Łączności – Państwowy Instytut Badawczy. W pkt. 5.1. „Aspekty medyczne i biofizyczne PEM” wspomnianego raportu cytuje się na dowód braku negatywnego oddziaływania PEM na zdrowie fragment opracowania E. Rokity i J. Tatonia z Collegium Medicum UJ pt. „Aspekty medyczne i biofizyczne promieniowania elektromagnetycznego o częstotliwości radiowej”, którego autorzy stwierdzili, że nie ma przekonujących dowodów na przyczynowy związek pomiędzy falami radiowymi (RF EMF) i ludzkim zdrowiem. Stwierdzenie to jest niezgodne z aktualną wiedzą naukową.

Negatywne efekty zdrowotne promieniowania elektromagnetycznego zostały udokumentowane w tysiącach publikacji naukowych. Poniżej kilka najistotniejszych przeglądów prac naukowych na ten temat:

BioInitiative 2007. Summary for the Public. Cindy Sage, MA. Sage Associates, USA. Prepared for the BioInitiative Working Group. August 2007.

http://www.bioinitiative.org/report/wp-content/uploads/pdfs/sec01_2007_summary_for_public.pdf

(Raport oparty na przeglądzie 2000 badań).

BioInitiative Working Group: BioInitiative Report: A Rationale for a Biologically-based Public Exposure Standards for Electromagnetic Fields (ELF and RF). Sage C and Carpenter DO (eds). Bioinitiative, 2012.

<http://www.bioinitiative.org/>

(Raport oparty na przeglądzie ponad 1800 badań).

International Agency for Research on Cancer: IARC monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans, Volume 102. In: Non-Ionizing Radiation, Part 2:

Radiofrequency Electromagnetic Fields. Who Press, Lyon, France, 2013. Available online: <https://monographs.iarc.fr/iarc-monographs-on-the-evaluation-of-carcinogenic-risks-to-humans-14/>

(Agencja IARC zaklasyfikowała fale radiowe (RF EMF) jako czynnik potencjalnie rakotwórczy dla ludzi (grupa 2B) w 2011 r. Należy zwrócić uwagę, że IARC mogła stwierdzić, iż istnieją wystarczające dowody na to, że fale radiowe nie powodują raka (Grupa 4) lub też że aktualnie nie ma wystarczających dowodów na jego działanie rakotwórcze (Grupa 3). Jednakże tego nie zrobiła.)

Bibliography of Reported Biological Phenomena ('Effects') and Clinical Manifestations Attributed to Microwave and Radio-Frequency Radiation(2308), NAVAL MEDICAL RESEARCH INSTITUTE report (1971) <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/750271.pdf> (Wnioski zawarte w tym raporcie sprzed prawie 50 lat oparte są na przeglądzie ponad 2000 badań)

Pall M. List of 97 Reviews on Non-thermal Effects of Microwave/Lower Frequency EMFs <https://www.wirelesseducationaction.org/wp-content/uploads/2016/12/EMF-Effect-Reviews.pdf> (lista 97 przeglądów badań naukowych dotyczących pozatermicznych efektów promieniowania mikrofalowego i PEM o niskich częstotliwościach).

Pall M. 5G: Great risk for EU, U.S. and international health: Compelling evidence for eight distinct types of great harm caused by electromagnetic field (EMF) exposures and the mechanism that causes them. European Academy for Environmental Medicine. Published May 2018.

http://www.5gappeal.eu/wp-content/uploads/2018/06/pall_2018.pdf .

(W publikacji tej przeanalizowano udokumentowane efekty pozatermiczne PEM w oparciu o wyniki dziesiątek przeglądów badań naukowych oraz wyjaśniono mechanizm oddziaływania tego promieniowania).

Ustawodawstwo polskie również kontempluje istnienie skutków pozatermicznych - są one uwzględnione w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne (§ 3 pkt 12a).

Fakt, iż niektóre badania nie wykazały związku przyczynowego, jest łatwo wytłumaczalny różnicami w metodologii, czasem trwania eksperymentu (krótkotrwałe badania nie wykażą skutków długoterminowych takich jak np. nowotwory), liczebnością badanej grupy, rodzajem badanych komórek, a w szczególności charakterystykami użytego w badaniu promieniowania – w wielu przeprowadzonych badaniach nie użyto autentycznego promieniowania emitowanego przez urządzenia bezprzewodowe, w których stosuje się fale modulowaną, podczas gdy naukowcy są już dziś zgodni co do tego, że modulacja impulsowa, której jest poddawana fala w telekomunikacji bezprzewodowej, jest dużo bardziej aktywna biologicznie.¹ Ponadto duża grupa badań jest finansowana przez branżę telekomunikacyjną, która nie jest zainteresowana ujawnieniem negatywnych efektów swych technologii, co prowadzi do jeszcze większej rozbieżności w publikowanych wynikach.²

---

¹Carl Blackman Cell phone radiation: Evidence from ELF and RF studies supporting more inclusive risk identification and assessment. Pathophysiology, August 2009Volume 16, Issues 2-3, Pages 205–216.

²Anke Huss,Matthias Egger, Kerstin Hug, Karin Huwiler-Müntener, and Martin Rössli Source of Funding and Results of Studies of Health Effects of Mobile Phone Use: Systematic Review of Experimental Studies. Environ Health Perspect. 2007 Jan; 115(1): 1–4. Published online 2006 Sep 15. doi: [10.1289/ehp.9149]

Notabene, rozbieżność nie musi oznaczać niespójności, może i prawdopodobnie jest odzwierciedleniem biologicznej różnorodności.³

Również cytowana w „Uzasadnieniu do projektu UD172” oraz na stronie internetowej Ministerstwa Cyfryzacji opinia Niezależnego Komitetu Naukowego UE ds. Pojawiających się i Nowo Rozpoznanych Zagrożeń dla Zdrowia (SCENIHR) z 27 stycznia 2015 roku jest niezgodna z aktualną wiedzą naukową. Opinia ta jest niewiarygodna, gdyż w dokumencie tym pominięto zdecydowaną większość badań i przeglądów naukowych, które wykazały szkodliwość promieniowania elektromagnetycznego: nie uwzględniono 20 z 22 przeglądów opublikowanych w latach 2009 -2013, czyli w okresie wziętym pod uwagę w opinii, oraz pominięto najważniejsze wnioski zawarte w jedynych dwóch przeglądach, które zostały uwzględnione. Szczegółowy wykaz pominiętych publikacji i krytyka zawartych w dokumencie SCENIHR konkluzji znajdują się w opracowaniu autorstwa prof. Martina Pall'a "5G: Great risk for EU, U.S. and international health: Compelling evidence for eight distinct types of great harm caused by electromagnetic field (EMF) exposures and the mechanism that causes them". Artykuł ten jest godny uwagi również z innych powodów. Pierwszy i najważniejszy to wyjaśnienie mechanizmu oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na żywy organizm, burzące jeden z filarów propagandy koncernów telekomunikacyjnych i powiązanej z nimi ICNIRP jakoby nie mogło być oddziaływania, gdyż nie istnieje żaden znany mechanizm, który by je tłumaczył. Drugi powód to przytoczone w artykule przykłady ataków ze strony tych firm na niezależnych naukowców, kiedy dokonane przez nich odkrycia okazały się niewygodne dla tej branży. Trzeci to zawarta w tej publikacji analiza konfliktów interesów niektórych instytucji publicznych w krajach zachodnich, odpowiedzialnych za ochronę ludności przed szkodliwym oddziaływaniem PEM.

W podobnym duchu prof. dr hab. Włodzimierz Klonowski skrytykował w liście do byłej minister Anny Streżyńskiej wspomniany wyżej raport Instytutu Łączności oraz tekst wprowadzający umieszczony na stronie Ministerstwa Cyfryzacji. Tak jak opinia SCENIHR, raport ten oraz tekst na stronie Ministerstwa głoszą oczywiste nieprawdy, co stanowi poważne naruszenie zasad etyki naukowej.

Pozatermiczne efekty zdrowotne PEM są szeroko udokumentowane w literaturze naukowej. Należą do nich:

- uszkodzenia DNA
- nowotwory
- efekty neurologiczne/neuropsychiatryczne (w tym choroba Alzheimera, autyzm, ADHD i zaburzenia zachowania u dzieci)
- wzrost zjawiska apoptozy (zaprogramowanej śmierci komórki)
- perforacja bariery krew-mózg
- problemy kardiologiczne
- stres oksydacyjny/uszkodzenia spowodowane przez wolne rodniki
- zaburzenia układu hormonalnego
- bezpłodność
- poronienia

---

³Pall M. 5G: Great risk for EU, U.S. and international health: Compelling evidence for eight distinct types of great harm caused by electromagnetic field (EMF) exposures and the mechanism that causes them. European Academy for Environmental Medicine. Published May 2018.

- zaburzenia działania pompy wapniowej w błonie komórkowej (w rezultacie nadmierne ilości wapnia wewnątrz komórki i zakłócenia w sygnalizacji komórkowej)
- nadwrażliwość elektromagnetyczna (*electrohypersensitivity* – EHS)

Ponadto negatywne skutki biologiczne promieniowania elektromagnetycznego mają charakter kumulacyjny i po dłuższym okresie ekspozycji niektóre z nich stają się niedowracalne. Dotyczy to zwłaszcza skutków neurologicznych/neuropsychiatrycznych, kardiologicznych, obniżonej płodności oraz uszkodzeń DNA – te ostatnie mogą prowadzić do nowotworów oraz do mutacji genetycznych, przekazywanych następnie kolejnym pokoleniom.

Ze względu na szczególną szkodliwość PEM dla młodych organizmów powinno się jak najszybciej rozpocząć zastępowanie bezprzewodowej komunikacji WiFi sieciami przewodowymi w szkołach i innych placówkach przeznaczonych dla dzieci zgodnie z zaleceniami zawartymi w Rezolucji 1815 Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy z 2011 r.

Właściwe instytucje państwowe powinny również opracować i wdrożyć szeroko zakrojone kampanie informacyjne dla społeczeństwa, w szczególności dla młodzieży, w temacie szkodliwości promieniowania elektromagnetycznego (zob. Rezolucja 1815).

Negatywny wpływ promieniowania elektromagnetycznego ze stacji bazowych na zwierzęta, owady i rośliny jest również szeroko udokumentowany w literaturze naukowej, co jest szczególnie istotne w związku z planowanym rozmieszczaniem anten telefonii komórkowej na terenach chronionych, w tym parków narodowych i rezerwatów przyrody. Jest wysoce prawdopodobne, że ta nieodpowiedzialna i krótkowzroczna polityka doprowadzi do nieodwracalnych zmian w środowisku naturalnym.

Ponadto szkodliwe oddziaływanie promieniowania RF EMF na ludzkie zdrowie przemawia za utrzymaniem zakazu lokalizowania stacji bazowych telefonii komórkowej na terenach uzdrowisk. Należy przy tym zauważyć, że pomysł wykorzystywania szkodliwych dla zdrowia radiofal w usługach z zakresu telemedycyny jest zaprzeczeniem samej idei zdrowia i medycyny.

Ponieważ PEM ma negatywny wpływ na ludzkie zdrowie i środowisko, problematyka związana z emisją tego promieniowania nie jest kwestią czysto techniczną wymagającą interwencji ministra do spraw informatyzacji. Dlatego też dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku powinny być określone, tak jak dotychczas, przez ministra do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem do spraw zdrowia

Istniejące dowody naukowe na szkodliwość RF EMF są więcej niż wystarczające, by wstrzymać wdrożenie technologii 5G oraz podjąć działania prewencyjne, polegające na ograniczeniu ekspozycji ludności i środowiska naturalnego na to promieniowanie zgodnie z *zasadą ostrożności*. W dziedzinie ochrony środowiska zasada ta została ustanowiona jako obowiązkowa na podstawie art. 191 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Głosi ona, iż w przypadku, gdy istnieje prawdopodobne, chociaż słabo rozpoznane, ryzyko negatywnych skutków nowej technologii, nie należy jej wprowadzać, aby nie ryzykować potencjalnie bardzo szkodliwych konsekwencji. Ugruntowana wiedza naukowa na temat szkodliwości RF EMF oraz całkowity brak badań nad bezpieczeństwem promieniowania, które będzie stosowane w technologii 5G - nowy zakres częstotliwości, zwiększona modulacja, zastosowanie fazowanych układów antenowych (*phased arrays*) do formowania

skupionej wiązki promieniowania (*Beamforming*) – stanowią bezsprzeczne przesłanki do tego, by zastosować w tym przypadku zasadę ostrożności.

Ponieważ stronicze raporty i zawarte w nich fałszywe tezy o braku szkodliwości RF EMF nie zmniejszą narażenia społeczeństwa i środowiska na to promieniowanie i ponieważ technologię 5G wprowadza się bez uprzedniego przeprowadzenia jakichkolwiek badań nad jej bezpieczeństwem dla ludzi i naturalnych ekosystemów, rząd ma obowiązek wstrzymać jej wdrażanie, dopóki nie zostaną przeprowadzone niezależne badania potwierdzające jej nieszkodliwość.

W tym sensie należy przytoczyć apel o moratorium na 5G w Europie, wystosowany w 2017 r. do Unii Europejskiej przez ponad 180 naukowców i lekarzy z 36 krajów (The 5G Appeal) oraz apel z 2015 r. o ograniczenie promieniowania elektromagnetycznego i przyjęcie niższych, bardziej ochronnych norm, skierowany do Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), ONZ i krajów członkowskich przez ponad 240 naukowców z 41 krajów (The International EMF Scientist Appeal).

Niższe niż w Europie Zachodniej normy dopuszczalnego promieniowania są główną przeszkodą stojącą na drodze do wprowadzenia 5G w Polsce, gdyż technologia ta zwiększy drastycznie zanieczyszczenie elektromagnetyczne w naszym otoczeniu, a więc przymusową ekspozycję wszystkich obywateli na to promieniowanie.

Wbrew twierdzeniom Ministerstwa Cyfryzacji i nieuczciwej kampanii propagandowej prowadzonej przez media głównego nurtu polskie normy nie są przestarzałe ani też kraj nasz nie jest zacofany w stosunku do Zachodu. Pierwsze badania nad szkodliwością PEM przeprowadzono w Związku Radzieckim i innych krajach dawnego bloku socjalistycznego, m.in. w Polsce – stąd niższe normy dopuszczalnego promieniowania w tychże krajach (polski limit dla RF EMF to $0,1 \text{ W/m}^2 / 7 \text{ V/m}$).

Z punktu widzenia biologii istniejące normy są nadal zbyt wysokie i powinny zostać zaostrzone, aby skutecznie chronić ludność i środowisko przed szkodliwymi skutkami PEM - norma zalecana przez naukowców to $0,0001 \text{ W/m}^2$ dla kumulatywnej ekspozycji na RF EMF w dzień, $0,00001 \text{ W/m}^2$ w nocy, a dla populacji wrażliwej (dzieci, kobiety w ciąży, osoby cierpiące na nadwrażliwość elektromagnetyczną (*electrohypersensitivity* - *EHS*)) to $0,000001 \text{ W/m}^2$.⁴

Istniejące w niektórych krajach UE normy na poziomie 10 W/m^2 (61 V/m) opierają się na wytycznych Międzynarodowej Komisji Ochrony przed Promieniowaniem Niejonizującym (ICNIRP) z 1998 r., które stały się podstawą Rekomendacji 1999/519/CE Rady UE z 1999 r. Należy tutaj zauważyć, że ICNIRP to organizacja prywatna, a większość jej członków ma powiązania z przemysłem telekomunikacyjnym i elektrycznym. Źródła finansowania tej komisji nie są przejrzyste, a ona sama nie odpowiada przed żadnym rządem czy instytucją publiczną. Określone przez ICNIRP normy dopuszczalnego promieniowania uwzględniają jedynie efekt termiczny (podgrzanie tkanki) w wyniku krótkotrwałej (zaledwie 6-minutowej) ekspozycji i są oparte na symulacji z użyciem plastikowego manekinu o rozmiarach dorosłego mężczyzny. Nie tylko nie bierze się w nich pod uwagę szeroko

---

⁴Belyaev I, Dean A, Eger H, Hubmann G, Jandrisovits R, Kern M, Kundi M, Moshhammer H, Lercher P, Müller K, Oberfeld G, Ohnsorge P, Pelzmann P, Scheingraber C, Thill R. EUROPAEM EMF Guideline 2016 for the prevention, diagnosis and treatment of EMF-related health problems and illnesses. Rev Environ Health. 2016 Sep 1;31(3):363-97. doi: 10.1515/reveh-2016-0011.

udokumentowanych efektów pozatermicznych oraz morfologicznej, biochemicznej i bioelektrycznej złożoności żywego organizmu, lecz również nie uwzględnia się faktu, że rozmiary ciała, a zwłaszcza czaszki zdecydowanej większości populacji plasują się poniżej przyjętych w symulacji kryteriów. Dotyczy to w szczególności dzieci, których ciała i głowy są dużo mniejsze, a kości czaszkowe dużo cieńsze, na skutek czego pochłaniają wielokrotnie więcej energii⁵. Ponadto kilkuminutowa symulacja nie może być podstawą do ustalenia norm całodobowej, długoterminowej, kumulatywnej ekspozycji na PEM pochodzące z wielu różnych źródeł jednocześnie. Potwierdzenie przez ICNIRP w lipcu br. ustanowionych w 1998 roku wartości granicznych zostało szeroko skrytykowane przez niezależnych naukowców jako nienaukowe i chroniące jedynie przed ostrymi efektami termicznymi wynikającymi z ekspozycji na krótkotrwałe promieniowanie o dużej mocy. Wytyczne te nie chronią natomiast przed takimi efektami zdrowotnymi jak nowotwory, uszkodzenia DNA, oddziaływanie na układ nerwowy czy zaburzenia płodności, które zostały udokumentowane w recenzowanych publikacjach naukowych jako wynikające z długotrwałej ekspozycji na PEM o mocy poniżej ustalonych przez ICNIRP wartości. 157 naukowców i lekarzy oraz 86 organizacji pozarządowych z całego świata zaprotestowało przeciwko temu posunięciu ICNIRP w apelu wystosowanym do ONZ, WHO i rządów krajowych, wzywając je do odrzucenia tych wytycznych, stwierdzając, że zamiast chronić ludność przed szkodliwym oddziaływaniem PEM, wytyczne te narażają światową populację oraz środowisko naturalne na poważne niebezpieczeństwa (The EMF Call, 30 października 2018). W apelu tym wezwano również rządy, ONZ i WHO do zakwestionowania mandatu ICNIRP do ustalania wytycznych dotyczących bezpieczeństwa PEM, jako że opinie tej komisji są wyraźnie stronnicze i przychylne branży telekomunikacyjnej, z którą łączy ją powiązania finansowe.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że oparte na wytycznych ICNIRP normy zawarte w Zaleceniu 1999/519/CE są nieobiektywne, nienaukowe i nie spełniają minimalnych kryteriów bezpieczeństwa. Dlatego też nie mogą one stanowić wzorca, do którego należy dążyć określając wartości graniczne promieniowania RF EMF mające służyć ochronie ludności.

Przykład godny naśladowania stanowi Szwajcaria, w której, pomimo intensywnych wysiłków lobbingsowych ze strony branży telekomunikacyjnej, parlament odrzucił wnioski o podwyższenie dopuszczalnego limitu promieniowania, niezbędne dla wdrożenia 5G, kierując się m. in. obawami o zdrowie obywateli.

Czytając „Uzasadnienie do projektu UD172” niejednokrotnie odnosi się wrażenie, że głównymi beneficjentami proponowanych zmian legislacyjnych mają być operatorzy telekomunikacyjni. Planuje się bowiem drastyczne podwyższenie norm dopuszczalnego promieniowania, by umożliwić tej branży postawienie dowolnej liczby stacji bazowych telefonii komórkowej (SBTK) w dowolnych miejscach bez kontroli ze strony instytucji państwowych i bez konsultacji z mieszkańcami, lekceważąc negatywny wpływ RF EMF na ludzkie zdrowie i środowisko, i stosując absurdalną argumentację w rodzaju: „Użytkowanie telefonów komórkowych powoduje wystawienie na działanie znacznie silniejszego pola elektromagnetycznego niż przebywanie w okolicy stacji bazowej” (str.8 ww. dokumentu). Pragnę zwrócić uwagę, że korzystanie z telefonu komórkowego jest decyzją indywidualną (obywatel może z niego nie korzystać, jeśli nie chce) oraz że nikt nie używa tego urządzenia nieprzerwanie przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, 365 dni w roku. Natomiast ekspozycja na promieniowanie z SBTK jest ciągła i przymusowa, i dotyczy wszystkich bez

---

⁵Gandhi OP, Morgan LL, de Salles AA, Han Y-Y, Herberman RB and Davis DL: Exposure limits: The underestimation of absorbed cell phone radiation, especially in children. Electromagn Biol Med 31: 34-51, 2012

wyjątku, w tym małych dzieci, niemowląt i płodów znajdujących się w łonie matki. Narażenie ludności na RF EMF należy bezwzględnie zredukować, a komunikację mobilną ograniczyć do niezbędnego minimum ze względu na wysoką szkodliwość tego promieniowania, obszernie udokumentowaną w tysiącach badań naukowych.

Zagwarantowane przez Konstytucję RP prawo obywateli do ochrony zdrowia nie może być traktowane jako „bariera” dla rozwoju jakiegokolwiek biznesu czy technologii.

Dlatego też państwo powinno zachować kontrolę nad rozmieszczaniem stacji bazowych telefonii komórkowej utrzymując obowiązek każdorazowego uzyskiwania przez operatorów pozwolenia na budowę. Z tej samej przyczyny SBTK traktować należy jako przedsięwzięcie znacząco oddziałujące na środowisko.

Ponadto wyeliminowanie obowiązku ubiegania się o pozwolenie na budowę w żaden sposób nie zwiększy opłacalności inwestycji w infrastrukturę telekomunikacyjną na obszarach wiejskich – dwa główne czynniki, które czynią te inwestycje nieopłacalnymi dla operatorów (niska gęstość zaludnienia i rozproszona zabudowa) nie ulegną bowiem żadnej zmianie.

Proponowana w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.) zmiana w art. 124 ust. 2, zgodnie z którą ustęp 2 ma otrzymać brzmienie: *„2. Przez miejsca dostępne dla ludności rozumie się wszelkie miejsca, z wyjątkiem miejsc, do których dostęp ludności jest zabroniony lub niemożliwy bez użycia sprzętu technicznego, ustalone według istniejącego stanu zagospodarowania i zabudowy nieruchomości”*, narusza istotę prawa własności (niezgodność z art. 64 ust. 3 Konstytucji RP z 1997 r.) i z tego względu jest konstytucyjnie niedopuszczalna. Trzon prawa (istoty) własności stanowią: uprawnienie do korzystania z rzeczy oraz uprawnienie do rozporządzania rzeczą. Proponowana zmiana *de facto* ogranicza przyszłe prawo właścicieli do korzystania z rzeczy (nieruchomości) z uwagi na umożliwienie przeprowadzenia głównych wiązek promieniowania w przestrzeni nad gruntem nieruchomości. W osi głównej wiązki promieniowania właściciel nieruchomości pozbawiony zostaje prawa do dowolnego zagospodarowania tej części nieruchomości w przyszłości. Stanowi to naruszenie istoty własności *sensu stricto*. Ograniczenia prawa własności są dopuszczalne, jeżeli czynią zadość wymoganiom określonym w art. 31 ust. 3 zdanie 1 Konstytucji *„Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób”*. Enumeratywne wyliczenie możliwych ograniczeń zawarte w art. 31 ust. 3 zdanie 1 Konstytucji nie obejmuje łączności publicznej/telekomunikacji. Stąd proponowana zmiana w art. 124 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska nie znajduje podstaw prawnych naruszając podstawowe prawa gwarantowane przez Konstytucję RP.

Wnoszę o pozostawienie art. 124 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.) w niezmienionym brzmieniu.

W kwestii monitoringu wpływu bezprzewodowych technologii telekomunikacyjnych na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne udział organizacji pozarządowych jest niezbędny, aby zagwarantować przejrzystość podejmowanych działań.

Ponieważ rozwój sieci bezprzewodowych wiąże się nie tylko ze wzrostem szkodliwego promieniowania RF EMF w środowisku, lecz również ze wzrostem emisji CO² z uwagi na zwiększone zapotrzebowanie energetyczne generowane przez urządzenia utrzymujące i przesyłające dane w „chmurze” oraz urządzenia mobilne pozostające cały czas „online”⁶, rząd powinien zrezygnować z dalszego rozwijania łączy bezprzewodowych i wesprzeć rozwój sieci opartych na światłowodach, bezpiecznych dla ludzi i środowiska oraz zapewniających wysoką przepustowość, szybkość i bezpieczeństwo przesyłu danych.

Również Internet Rzeczy powinien być rozwijany w oparciu o łącza przewodowe, a nie - jak planuje branża telekomunikacyjna – wyposażając wszelkie urządzenia w nadajniki wysokich częstotliwości, które będą napromieniowywać mieszkańców w ich własnych domach oraz poza domem 24 godziny na dobę. Miasto, w którym poziom jakiegokolwiek zanieczyszczenia, w tym zanieczyszczenia elektromagnetycznego, niszczy zdrowie mieszkańców, nie zasługuje na miano „inteligentnego”.

Podsumowując, dostępne na świecie raporty ostrzegają o wielu zagrożeniach wynikających z wprowadzenia technologii 5G i Internetu Rzeczy, z których można przytoczyć m.in:

- zachwianie bezpieczeństwa Państwa, z uwagi na niespotykaną wcześniej łatwość cyberataków oraz kradzieży danych wrażliwych przez łącza bezprzewodowe;
- rozbudowanie infrastruktury telekomunikacyjnej oraz nieuchronne zwiększenie poziomów PEM w środowisku; w efekcie: wzrost zachorowań ludności i nieodwracalne zmiany w naturalnych ekosystemach;
- masowe narażenie całych pokoleń mieszkańców od poczęcia do starości na poziomy pól elektromagnetycznych i częstotliwości nie występujące w przyrodzie;
- wzrost osób e-uzależnionych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych;
- wycinanie drzew liściastych, które w okresie od wiosny do jesieni stanowią naturalną przeszkodę w miastach do prawidłowej transmisji fal elektromagnetycznych (milimetrowych) wykorzystywanych w 5G;
- wzrost emisji CO² z uwagi na zwiększone zapotrzebowanie energetyczne generowane przez urządzenia utrzymujące i przesyłające dane w „chmurze” oraz urządzenia mobilne pozostające cały czas „online”;
- dramatyczny spadek wartości nieruchomości wokół stacji bazowych prowadzący rodziny do bankructwa.

Należy przy tym podkreślić, że większość bezprzewodowych połączeń można z powodzeniem zastąpić światłowodami, które zapewnią dostęp do dobrodziejstw technologii nie naruszając konstytucyjnych praw obywateli do ochrony zdrowia i własności. Firmy telekomunikacyjne nie są zainteresowane tym rozwiązaniem ze względu na wysokie

---

⁶‘Tsunami of data’ could consume one fifth of global electricity by 2025
<http://www.climatechangenews.com/2017/12/11/tsunami-data-consume-one-fifth-global-electricity-2025/>

nakłady, jakich wymaga stworzenie tego typu infrastruktury. Kierują się bowiem zasadą minimalizacji kosztów i maksymalizacji zysków nie bacząc na konsekwencje swych poczynań dla ludności i środowiska. Państwo polskie nie musi i nie powinno się na to godzić. Twierdzenie jakoby Polska miała pozostać w tyle za krajami Europy Zachodniej, jeśli nie wprowadzi 5G, jest forsowane przez te koncerny we własnym interesie, nie w interesie kraju. To samo dotyczy firm konsultingowych, którym rząd zlecił sporządzenie raportów na temat 5G - świadomie lub nieświadomie działają one na korzyść tych wielkich ponadnarodowych korporacji, nie biorąc pod uwagę długoterminowych skutków proponowanych działań.⁷ Negatywny wpływ na ludzkie zdrowie i nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym szybko zniwelują potencjalne korzyści ekonomiczne (o ile takie będą) z wprowadzenia technologii 5G. Chorzy pracownicy nie wyprodukują produktów i usług, które miałyby się przyczynić do rozwoju gospodarki; chorzy konsumenci nie będą zainteresowani ich zakupem; masowy wzrost zachorowań spowoduje dramatyczny wzrost nakładów na służbę zdrowia i świadczenia socjalne. W tej sytuacji nie można racjonalnie oczekiwać obiecwanego przez branżę telekomunikacyjną wzrostu gospodarczego kraju i dobrobytu obywateli. Odpowiedzialny rząd powinien przyjąć plan rozwoju wybiegający poza chwilowe korzyści, kierując się długoterminowym interesem kraju, troską o zdrowie ludności, w tym przyszłych pokoleń Polaków, i o ochronę środowiska naturalnego.

---

⁷Włodzimierz Klonowski „Ekspert nie musi myśleć – ekspert po prostu wie”. Taka opinia może być brzemienna w skutki dla zbyt ufnych w ich wiedzę
<https://wnet.fm/kurier/ekspert-nie-musi-myslec-ekspert-po-prostu-wie-taka-opinia-moze-byc-brzemienna-w-skutki-dla-zbyt-ufnych-w-ich-wiedze/>

Źródła:

Raport z pilotażowych badań i analiz dotyczących dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych
<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/raport-z-pilotazowych-badan-i-analiz-dotyczacych-dopuszczalnych-poziomow-pol-elektromagnetycznych>

List prof. W. Klonowskiego w odpowiedzi na Raport z pilotażowych badań i analiz dotyczących dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych
<http://prawodozycia.pl/wp-content/uploads/2016/02/Odpowiedz-na-Raport.pdf>

SCENIHR "Opinion on Potential health effects of exposure to electromagnetic fields (EMF)" (2015)
https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf

Anke Huss, Matthias Egger, Kerstin Hug, Karin Huwiler-Müntener, and Martin Rössli
Source of Funding and Results of Studies of Health Effects of Mobile Phone Use: Systematic Review of Experimental Studies. Environ Health Perspect. 2007 Jan; 115(1): 1–4. Published online 2006 Sep 15. doi: [10.1289/ehp.9149] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1797826/>

Pall M. 5G: Great risk for EU, U.S. and international health: Compelling evidence for eight distinct types of great harm caused by electromagnetic field (EMF) exposures and the mechanism that causes them. European Academy for Environmental Medicine. Published May 2018.
http://www.5gappeal.eu/wp-content/uploads/2018/06/pall_2018.pdf .

Pall M. List of 97 Reviews on Non-thermal Effects of Microwave/Lower Frequency EMFs
<https://www.wirelesseducationaction.org/wp-content/uploads/2016/12/EMF-Effect-Reviews.pdf>

BioInitiative 2007. Summary for the Public. Cindy Sage, MA. Sage Associates, USA. Prepared for the BioInitiative Working Group. August 2007.
http://www.bioinitiative.org/report/wp-content/uploads/pdfs/sec01_2007_summary_for_public.pdf

BioInitiative Working Group: BioInitiative Report: A Rationale for a Biologically-based Public Exposure Standards for Electromagnetic Fields (ELF and RF). Sage C and Carpenter DO (eds). BioInitiative, 2012.
<http://www.bioinitiative.org/>

International Agency for Research on Cancer: IARC monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans, Volume 102. In: Non-Ionizing Radiation, Part 2: Radiofrequency Electromagnetic Fields. Who Press, Lyon, France, 2013. Available online: <https://monographs.iarc.fr/iarc-monographs-on-the-evaluation-of-carcinogenic-risks-to-humans-14/>

Bibliography of Reported Biological Phenomena ('Effects') and Clinical Manifestations Attributed to Microwave and Radio-Frequency Radiation(2308), NAVAL MEDICAL RESEARCH INSTITUTE report (1971) <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/750271.pdf>

Carl Blackman Cell phone radiation: Evidence from ELF and RF studies supporting more inclusive risk identification and assessment. Pathophysiology, August 2009 Volume 16, Issues 2-3, Pages 205–216
<https://www.emfanalysis.com/wp-content/uploads/2015/06/blackman-modulation-2009.pdf>

Anke Huss, Matthias Egger, Kerstin Hug, Karin Huwiler-Müntener, and Martin Rössli
Source of Funding and Results of Studies of Health Effects of Mobile Phone Use: Systematic Review of Experimental Studies. Environ Health Perspect. 2007 Jan; 115(1): 1–4. Published online 2006 Sep 15. doi: [10.1289/ehp.9149]
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1797826/>

Gandhi OP, Morgan LL, de Salles AA, Han Y-Y, Herberman RB and Davis DL: Exposure limits: The underestimation of absorbed cell phone radiation, especially in children. Electromagn Biol Med 31: 34-51, 2012. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109/15368378.2011.622827?journalCode=iebm20>

Belyaev I, Dean A, Eger H, Hubmann G, Jandrisovits R, Kern M, Kundi M, Moshhammer H, Lercher P, Müller K, Oberfeld G, Ohnsorge P, Pelzmann P, Scheingraber C, Thill R. EUROPAEM EMF Guideline 2016 for the prevention, diagnosis and treatment of EMF-related health problems and illnesses. Rev Environ Health. 2016

Sep 1;31(3):363-97. doi: 10.1515/reveh-2016-0011.
<https://www.researchgate.net/publication/305689940> EUROPAEM EMF Guideline 2016 for the prevention diagnosis and treatment of EMF-related health problems and illnesses

The 5G Appeal (2017) <http://www.5gappeal.eu/>

The International EMF Scientist Appeal (2015)<https://www.emfscientist.org/>

The EMF Call (2018) <https://www.emfcall.org/the-emf-call/>

Parliament rejects reform of non-ionising radiation rules (Switzerland)
<https://www.telegeography.com/products/commsupdate/articles/2018/03/08/parliament-rejects-reform-of-non-ionising-radiation-rules/>

The Precautionary Principle <http://www.precautionaryprinciple.eu/>

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Tytuł XX. Środowisko naturalne. Art. 191. Polityka Unii w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego
<http://www.lexlege.pl/traktat-o-funkcjonowaniu-unii-europejskiej/tytul-xx-srodowisko-naturalne/2179/>

'Tsunami of data' could consume one fifth of global electricity by 2025
<http://www.climatechangenews.com/2017/12/11/tsunami-data-consume-one-fifth-global-electricity-2025/>

5G ENERGY CONSUMPTION

<https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/11/tsunami-of-data-could-consume-fifth-global-electricity-by-2025>

Wybrane publikacje naukowe dokumentujące szkodliwy wpływ PEM na zwierzęta, owady i rośliny:

Balmori A. Electromagnetic pollution from phone masts. Effects on wildlife. Pathophysiology. 2009;16:191-199. doi:10.1016/j.pathophys.2009.01.007. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19264463>

Balmori A. The incidence of electromagnetic pollution on wild mammals: A new "poison" with a slow effect on nature? Environmentalist. 2010;30(1):90-97. doi: 10.1007/s10669-009-9248-y
<https://www.researchgate.net/publication/225747158> The incidence of electromagnetic pollution on wild mammals A new poison with a slow effect on nature

Broomhall M. Report detailing the exodus of species from the Mt. Nardi area of the Nightcap National Park World Heritage Area during a 15-year period (2000-2015). Report for the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO). <https://ehtrust.org/wp-content/uploads/Mt-Nardi-Wildlife-Report-to-UNESCO-FINAL.pdf>

Engels S, Schneider N-L, Lefeldt N, et al. Anthropogenic electromagnetic noise disrupts magnetic compass orientation in a migratory bird. Nature. 2014;509:353-356. doi:10.1038/nature13290 <https://www.nature.com/articles/nature13290>

Kumar NR, Sangwan S, Badotra P. Exposure to cell phone radiations produces biochemical changes in worker honey bees. Toxicol Int. 2011;18(1):70-72. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3052591/>

Rochalska M. WPŁYW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA FLOREĘ I FAUNĘ. Medycyna Pracy 2009;60(1):43 – 50
http://www.imp.lodz.pl/upload/oficyna/artykuly/pdf/full/2009/1_2009/MP_1_2009_Rochalska.pdf

Thielens A, Bell D, Mortimore DB. Exposure of insects to radio-frequency electromagnetic fields from 2 to 120 GHz. Nature/Scientific Reports. 2018;8:3924. <https://www.nature.com/articles/s41598-018-22271-3.pdf>

Waldmann-Selsam C, Balmori-de la Puente A, Breunig H, Balmori A. Radiofrequency radiation injures trees around mobile phone base stations. Sci Total Environ. 2016;572:554-569. doi: 10.1016/j.scitotenv.2016.08.045. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969716317375>

Warnke U. Bees, Birds and Mankind: Destroying Nature by 'Electrosmog.' Competence Initiative for the Protection of Humanity, Environment and Democracy; 2009.

<https://www.naturalscience.org/publications/brochure-bees-birds-mankind-destroying-nature-electrosmog/>

Report on Possible Impacts of Communication Towers on Wildlife Including Birds and Bees. Expert Committee to Study the possible Impacts of Communication Towers on Wildlife including Birds and Bees constituted by Ministry of Environment and Forest, Government of India

http://www.moef.nic.in/downloads/public-information/final_mobile_towers_report.pdf

<http://www.indiaenvironmentportal.org.in/content/341385/report-on-possible-impacts-of-communication-towers-on-wildlife-including-birds-and-bees/>

Lista recenzowanych publikacji na temat wpływu PEM na zwierzęta i owady

<http://www.eklipse->

[mechanism.eu/forum_discussion?p_p_id=forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_mvcPath=%2Fhtml%2Fforumdiscussions%2Fview_subject.jsp&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_subjectId=6&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_download=true&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_filename=12_EKLIPSE_EMR_Updated_list_of_sources.pdf](http://www.eklipse-mechanism.eu/forum_discussion?p_p_id=forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_mvcPath=%2Fhtml%2Fforumdiscussions%2Fview_subject.jsp&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_subjectId=6&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_download=true&forumdiscussions_WAR_EklipseSBportlet_filename=12_EKLIPSE_EMR_Updated_list_of_sources.pdf)

Exposure Limits for Radiofrequency Energy: Three Models (WHO) http://www.who.int/peh-emf/meetings/day2Varna_Foster.pdf

Neil Cherry CRITICISM OF THE HEALTH ASSESSMENT IN THE ICNIRP GUIDELINES FOR RADIOFREQUENCY AND MICROWAVE RADIATION (100 kHz -300 GHz) (2002)

http://researcharchive.lincoln.ac.nz/bitstream/10182/3933/1/90_m4_EMR_ICNIRP_critique_09-02.pdf

Has the WHO EMF Project been hijacked by ICNIRP?

<https://lennarthardellenglish.wordpress.com/2016/11/28/has-the-who-emf-project-been-hijacked-by-icnirp/>

Dariusz Leszczynski (2012) "In experts we trust" or ... should we?

<https://betweenrockandhardplace.files.wordpress.com/2012/09/21-in-experts-we-trust-or-should-we.pdf>

Dariusz Leszczynski "Science and conflict of interest in bioelectromagnetics"

https://www.slideshare.net/dariusz55/science-and-conflict-of-interest-in-bioelectromagnetics-final?next_slideshow=1

Time To Stop the WHO Charade

<https://microwavenews.com/news/time-stop-who-charade>

Critic of ICNIRP (International Commission of Non-Ionizing Radiation Protection) & WHO International EMF Project

<http://www.chronicexposure.org/limitsICNIRP.html>

WHO and Electric Utilities: A Partnership on EMFs

<http://microwavenews.com/news-center/who-and-electric-utilities-partnership-emfs>

It's Official: Mike Repacholi Is an Industry Consultant And He's Already in Hot Water

<http://microwavenews.com/CT.html>

Resolution 1815 (2011) <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17994>

Włodzimierz Klonowski „Ekspert nie musi myśleć – ekspert po prostu wie”. Taka opinia może być brzemienna w skutki dla zbyt ufnych w ich wiedzę

<https://wnet.fm/kurier/ekspert-nie-musi-myslec-ekspert-po-prostu-wie-taka-opinia-moze-byc-brzemienna-w-skutki-dla-zbyt-ufnych-w-ich-wiedze/>